

ЗМІСТ

Вступ	7
РОЗДІЛ 1. РОЗВИТОК ОСНОВНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЦИПЛІНИ «СТРАХОВІ ПОСЛУГИ»	10
Тема 1. Страхова послуга та особливості її реалізації	10
1. Сутність страхової послуги як товару страхового ринку. Класифікація страхових послуг	10
2. Ліцензування страхової діяльності як необхідна умова реалізації страхових послуг	16
3. Страховий маркетинг і його функції	21
4. Особливості процесу реалізації страхових послуг	29
<i>Контрольні питання</i>	32
Тема 2. Порядок укладання та ведення страхової угоди	33
1. Сутність договору страхування	33
2. Порядок укладання договору страхування та набуття ним чинності	35
3. Обов'язки суб'єктів страхових правовідносин	37
4. Порядок і умови здійснення страхових виплат та страхових відшкодувань	39
5. Вирішення суперечок між суб'єктами страхування. Умови припинення дії договору	41
<i>Контрольні питання</i>	43
Тема 3. Страхування життя	44
1. Сутність страхування життя	44
2. Таблиці смертності та мета їх використання у страхуванні життя	46
3. Програми страхування життя	52
3.1. Змішане страхування життя	53
3.2. Страхування дітей	56
3.3. Весільне страхування	57

3.4. Довічне страхування	59
4. Добровільне пенсійне страхування	60
<i>Контрольні питання</i>	62
Тема 4. Страхування від нещасних випадків	63
1. Загальні відомості про страховий захист громадян від нещасних випадків	63
2. Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті	67
3. Добровільне індивідуальне та колективне страхування від нещасних випадків	71
<i>Контрольні питання</i>	75
Тема 5. Медичне страхування	76
1. Загальна характеристика медичного страхування і основних систем фінансування сфери охорони здоров'я	76
2. Форми медичного страхування	79
3. Програми добровільного медичного страхування	85
4. Концепція асистансу та її практичне застосування в медичному страхуванні осіб, які від'їжджають за кордон	88
<i>Контрольні питання</i>	92
Тема 6. Страхування майна та відповідальності підприємств	94
1. Економічна сутність та основні умови страхування підприємствами ризику втрати майна	94
2. Підходи до визначення страхової оцінки майна підприємства та встановлення страхової суми.	98
3. Ціноутворення на ризики майнового походження	100
4. Порядок укладання підприємством договору страхування ризику втрати майна та припинення його дії	104
5. Добровільне страхування відповідальності суб'єкта підприємницької діяльності перед третіми особами за заподіяну їм шкоду внаслідок реалізації продукції.	108
6. Страхування професійної відповідальності.	111
<i>Контрольні питання</i>	114
Тема 7. Сільськогосподарське страхування	115
1. Обов'язкове страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур та цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності	115

2. Обов'язкове страхування сільськогосподарських тварин	121
3. Правила добровільного страхування майна сільськогосподарських підприємств, орендарів, селянських (фермерських) господарств	125
4. Добровільне страхування тварин, які належать сільгоспвиробникам та приватним особам	132
<i>Контрольні питання</i>	137
Тема 8. Страхування технічних ризиків	139
1. Сутність і види страхування технічних ризиків	139
2. Страхування будівельного підприємця від усіх ризиків.	141
3. Страхування монтажних ризиків.	145
4. Страхування машин від поломки	147
5. Страхування електронного устаткування	149
<i>Контрольні питання</i>	151
Тема 9. Страхування кредитних і фінансових ризиків	152
1. Економічна природа кредиту, сутність та види страхування кредитних ризиків	152
2. Зміст страхового захисту майнових інтересів кредиторів	156
2.1. Страхування фінансових кредитів	156
2.2 Страхування комерційних (товарних) кредитів.	159
2.3. Страхування споживчих кредитів.	160
2.4. Страхування кредитів, виданих під заставу	161
3. Страховий захист фінансових ризиків.	164
<i>Контрольні питання</i>	170
Тема 10. Автотранспортне страхування	171
1. Сутність автотранспортного страхування і страхування автотранспортних засобів	171
2. Урегулювання питань щодо завданих збитків у страхуванні авто КАСКО.	173
3. Обґрунтування потреби в страхуванні цивільно-правової відповідальності власників автотранспорту. Історичний аспект його запровадження в Україні	176
4. Сучасні умови обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників автотранспортних засобів	182
<i>Контрольні питання</i>	193

Тема 11. Морське страхування	195
1. Сутність морського страхування	195
2. Умови страхування КАСКО суден	203
3. Страхування вантажів	210
4. Страхування відповідальності судновласника	218
<i>Контрольні питання</i>	222
Тема 12. Авіаційне страхування	224
1. Сутність, форми і особливості авіаційного страхування	224
2. Правове забезпечення авіаційного страхування	227
3. Обов'язкове авіаційне страхування цивільної авіації	232
4. Добровільне авіаційне страхування	239
5. Страхування при здійсненні космічної діяльності	241
<i>Контрольні питання</i>	243
Тема 13. Страхування майна та відповідальності громадян	245
1. Страхування рухомого та нерухомого і домашнього майна фізичних осіб	245
2. Обов'язкове страхування відповідальності власників собак	252
3. Обов'язкове страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності зброю	254
<i>Контрольні питання</i>	257
РОЗДІЛ II. ТЕСТИ, ЗАВДАННЯ І ЗАДАЧІ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	258
РОЗДІЛ III. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	319
РОЗДІЛ IV. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ	328
Словник термінів з курсу «Страхові послуги»	335
Список використаної та рекомендованої літератури	346
Предметний покажчик	352
Додатки	355

ВСТУП

Успішне прямування України до найрозвиненіших країн світу неможливе без підвищення рівня освіти її громадян, починаючи від початкової і закінчуючи вищою. Не розуміючи цього, не варто розраховувати на якісні успіхи і досягнення. Водночас досвід деяких розвинених країн уже засвідчив, що вузьке освітнє спрямування не сприяє розвитку особистості, формуванню повноцінного фахівця своєї справи. Враховуючи це, слід зазначити, що застосований у нас колись підхід до набуття більш широкого обсягу знань на різних рівнях навчання залишається актуальним і зараз.

Для успішного розвитку України важливе значення має страхування, яке є могутнім видом бізнесу за кордоном, але залишається недостатньо розвинутим в Україні. Перші кроки до зміни цієї ситуації вже зроблено і неабияку роль у цьому відведемо саме підвищенню рівня фахової освіти.

Сучасна освічена людина не може не знати, що таке страхування, які функції воно виконує, які завдання вирішує. Основи таких знань необхідно закладати ще в шкільному віці. При цьому треба пам'ятати, що хоч і не всі випускники шкіл будуть у майбутньому займатися цією справою професійно, але такі знання, безперечно, знадобляться всім громадянам. Що ж стосується осіб з вищою економічною освітою, то зараз навчальним планом підготовки бакалаврів за напрямом «Фінанси і кредит» передбачено обов'язкове вивчення дисципліни «Страхові послуги». Вона дозволяє розібратися в сутності страхових послуг, що надаються фізичним і юридичним особам, в організації їх розробки і реалізації. Усе це має важливе значення для підготовки фахівців високого рівня, тому що зараз посилюється інтенсивність процесу проникнення страхування в усі види економічної діяльності і життя людей.

Дисципліна «Страхові послуги» посідає важливе місце серед навчальних предметів, що формують фахівців економічного профілю.

Предметом дисципліни є вивчення комплексу цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та

юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством.

Метою дисципліни є формування в майбутніх спеціалістів теоретичних знань та практичних навичок щодо комплексу зобов'язань страховика, які визначають поняття страхового продукту, а також передумов та супутніх обставин виконання цих зобов'язань.

Завдання дисципліни — сформувати цілісне уявлення про потребу та сутність страхової послуги; обов'язковий та добровільний характер страхових послуг; правове забезпечення ринку страхових послуг; цивілізоване ставлення до особистого та колективного майна, власного здоров'я і життя, відповідальності перед третіми особами.

Після вивчення курсу студент повинен **знати**: сутність страхової послуги як товару страхового ринку; особливості процесу реалізації страхової послуги; порядок укладання і ведення страхової угоди; особливості сфери страхування життя; умови страхування від нещасних випадків і медичного страхування; особливості страхування майна і відповідальності підприємств; організацію страхового захисту майна сільськогосподарських підприємств; сутність страхування кредитних та фінансових ризиків; умови транспортно-го страхування; основні умови страхування майна фізичних осіб; особливості страхування відповідальності громадян.

Студент повинен уміти: визначити коло суб'єктів страхових відносин, їх права та обов'язки; визначити коло об'єктів страхування, винятки та застереження; згрупувати страхові ризики; дати страхову оцінку об'єкту страхування; пояснити методику розрахунку страхових тарифів для страхування життя; встановити страхову суму та страхове відшкодування для різних видів страхових послуг; пояснити порядок внесення страхових платежів; пояснити порядок дій при настанні страхового випадку; захистити свої права як страхувальника при порушенні умов надання страхової послуги.

Студент повинен мати навички: проаналізувати фактори, що впливають на формування попиту на страхові послуги; виконати порівняльний аналіз довгострокового страхування життя та ризикових видів особистого страхування; пояснити причини та чинники, що стримують розвиток страхування життя в Україні; визначити страхові суми та страхове відшкодування при страхуванні майнових ризиків; розкрити методику розрахунку збитків та відшкодування при добровільному та обов'язковому страхуванні майна сільськогосподарських підприємств; охарактеризувати проблеми впровадження міжнародної системи страхування «Зелена картка» в Україні; визначити завдання Моторного (транспортного) страхового бюро України; розуміти складність морського і авіаційного

страхування; скласти перелік майна громадян, що покривається і не покривається страховим захистом; визначити вартісні параметри страхових послуг, що захищають майнові інтереси приватних власників майна і несуть відповідальність за свої дії чи бездіяльність у разі заподіяння шкоди третій особі.

Типова програма дисципліни «Страхові послуги» передбачає вивчення тринадцяти тем: «Страхова послуга та особливості її реалізації»; «Порядок укладання і ведення страхової угоди»; «Страхування життя»; «Страхування від нещасних випадків»; «Медичне страхування»; «Страхування майна та відповідальності підприємств»; «Сільськогосподарське страхування»; «Страхування технічних ризиків»; «Страхування кредитних і фінансових ризиків»; «Автотранспортне страхування»; «Морське страхування»; «Авіаційне страхування»; «Страхування майна і відповідальності громадян».

У навчальному виданні, що пропонується, матеріал викладено з урахуванням вимог типової програми. Наведені питання для самоконтролю, тести, практичні завдання дають змогу студентам закріпити й перевірити засвоєний матеріал при самостійному опрацюванні змісту посібника та можуть бути використані викладачем під час проведення аудиторних занять.

Доповненням до текстового матеріалу є таблиці і схеми, глосарій для підбору правильних понять і термінів.

Особливу увагу автор приділив вивченню наукового доробку в теорії страхових послуг, законодавчого забезпечення ринку страхових послуг. Було опрацьовано кодифіковане законодавство, значну кількість Постанов Кабінету Міністрів, Розпоряджень Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, літературних джерел з поділом їх на підручники, навчальні посібники, практикуми та монографії, правил українських страхових компаній, використано власний педагогічний досвід, набутий у процесі викладання навчальних дисциплін «Страхування» та «Страхові послуги».

Автор буде щиро вдячний читачам за пропозиції щодо вдосконалення змісту підручника.